

De 'Beestig gezond op school' – scholen

De interventie 'Beestig gezond op school' werd uitgetest in 8 scholen. Deze scholen kregen eenzelfde aanbod en werkten elk op hun manier tijdens het schooljaar 2006 – 2007 een voedings- en bewegingsbeleid uit op school.

Het aanbod voorgesteld aan de directie en/of het volledige schoolteam:

Vorming ivm voedingsgedrag kleuters, voedingsdriehoek, invloed van de reclame, organisaties die werken rond gezondheidsbevordering op school, determinanten ... (alles bekeken vanuit een pedagogische hoek).

- Doelgroep: leraars, directie, leden van het oudercomité en leden van werkgroep gezondheidsbevordering
- Materiaal te bekomen op de vorming:
 - suggestiemap voor leerkrachten over traktaties, eetmomenten, bijkomende vormingen, organisaties, interessante websites voor materiaal, posters ivm voeding
 - suggestiemap voor directies over voeding op school, eetmomenten en eetfestijnen, traktaties, interessante organisaties en projecten
 - suggestiemap voor leden van het oudercomité (kan ook bekomen worden na individueel contact)
 - Mappen worden in de loop van het testjaar aangevuld (eventueel na specifieke vraag)
- Plaats en tijdstip: begin juni (in afspraak met de directie) op campus Sint-Amansberg

Vorming hoe werken in de klas binnen het thema voedingsdriehoek en binnen andere thema's.

- Doelgroep: leraars kleuteronderwijs en leden van de werkgroep gezondheidsbevordering
- Nood:
 - Afstemmen op de werking van de school, op de thema's van de school: nood om vooraf samen te zitten op moment dat thema's worden vastgelegd
- Materiaal:
 - Alle didactische materiaal voor gebruik in de klas
 - Didactische map voor de jonge kleuters en voor de oudere kleuters voor elke klas
 - Heen- en weerschriftsuggestieboekje voor elke leerkracht
 - Website met alle materiaal, databank (verhalen, kookboeken, versjes, ...), vraagbaak,...
 - Map met recepten van verschillende soepen voor de het deelproject 'Elke maand soepdag': 1 (of 2) map(pen) per school afhankelijk van de grootte
- Plaats en tijdstip: op de school zelf en bij voorkeur in september

Bijkomende ondersteuning

- Communiceren met ouders; ontwerpen van digitale nieuwsbrieven, ouderavond,
- Website waarop alle materiaal aanwezig is.
- Wedstrijd 'Het huis van de familie Versluis'
- Vormingen op vraag van de interventiescholen
- Ondersteuning bij noden.

Op de volgende bladzijden wordt kort geschetst hoe de verschillende scholen met het aanbod te werk zijn gegaan en hoe ze het verder in de toekomst willen aanpakken.

School 1

Wijzigingen aan beleid van de school nav project

- start tutti frutti
- geen frisdranken meer op school (ondanks felle reacties in het begin)

Huis actieve voedingsdriehoek

- figuurtjes Versluis zelf gemaakt bij de start van het project
- huis stond bij 2de en 3de kleuterklas, maar vanaf volgend jaar ook bij kleuters van 1ste kleuterklas, oudsten kennen het nu toch
- versiering van huis is goed gelukt

Ervaringen met de 'Familie Versluis'

- Oom Veggie is een superfiguur

Traktaties

- in de hal van de school staat per kleuterklas een grote beestig gezonde giraf met vlekken waarop gezonde receptjes staan voor de verjaardagen. Een vlek kan uitgekozen worden door de ouders van de jarige.

Hoe gewerkt rond thema ?

- er werd vooral gewerkt rond het thema bij oudere kleuters, maar ook jongere kleuters komen ermee in contact via oudere broers en zussen, het thema hoort bij hun leefwereld, ze worden erdoor geboeid

Schoolbreed werken nav dit project

- hebben onmiddellijk hele school betrokken bij thema. Klaswerking is specifiek voor de kleuters, daarvoor is het moeilijker om de lagere school erbij te betrekken, hoewel de leraren van de lagere school veel leren van de kleuterleidsters
- een voedingsdriehoek zelfgemaakt met foto's van de kinderen erin met bepaalde voedingsmiddelen : attentie voor de ouders op de infoavond (zie Dileahs)
- veel meer sportactiviteiten
- sportieve halloweentocht
- boekenbeurs met fit-o-meter en speleobox
- stenen kruidenbak wordt gemetseld op de speelplaats van de school waarin kruiden zullen geplant worden. Project ten voordele van een schooltje in Gambia
- soep wordt telkens door 1 klas gemaakt maar samen opgegeten

Samenwerking

- atheneum van Lokeren kwam te rade bij SGD voor de 'gezonde' hapjes op een avond dat het atheneum organiseert rond gezonde voeding
- vanuit koepel gemeenschapsonderwijs is er een gezondheidscoördinator voor de hele scholengroep
- sterke samenwerking met ouderraad

Ervaringen met Tutti Frutti

- school had al een fruitdag maar is nu ook ingestapt sedert dit schooljaar in tutti frutti. Op maandag wordt fruit geleverd, meestal ook genoeg bij kleuters voor dinsdag en woensdag
- om tutti frutti en nieuw drankenbeleid te lanceren bij de kinderen hebben ze melkveebedrijf en fruitteeltbedrijf bezocht
- 80% vd lln doet mee aan TF
- kalenderwedstrijd van Tutti Frutti is een 'hype' : er worden streepjes gezet bij de kinderen die als tussendoortje fruit of groenten meehebben

Ouderwerking rond dit project

- vooral naar instappers komt de uitleg over gezondheidsbeleid positief over
- 'schokeffect' : bij sommige ouders blijft dit langer duren dan bij kinderen. Na enkele weken is er bij kinderen geen probleem meer ivm de gewijzigde richtlijnen rond voeding terwijl er bij sommige ouders nog steeds discussie over blijft bestaan. Op deze school werden de frisdranken verboden sinds dit schooljaar... Zeker positief om er gedurende een heel schooljaar aan te werken, is nodig !
- infoavond voor ouders bij de start van het schooljaar om Tutti Frutti en het drankenbeleid te lanceren – ondersteuning hierbij van de projectmedewerkers was nodig om het beleid te kunnen verantwoorden
- ouderavond georganiseerd rond voeding door ouderraad, ism projectteam. Kinderen bereidden die dag soep en brood, waarvan de ouders op die avond mochten proeven. Opkomst was een succes. Ouderraad kreeg voor dit initiatief een prijs van ROGO.

Meerwaarde van het project

- de actieve voedingsdriehoek is de kapstok, er werd een structuur geboden om rond dat thema te werken en dat is echt de meerwaarde

Toekomstperspectief van het project

- pleidooi voor een 'gezondheidscoördinator' op school (per scholengemeenschap). Er is iemand nodig om aan de kar te blijven trekken, om jaar na jaar verder te werken rond het thema opdat het niet verwatert
- school beseft dat wie meewerkt aan dit project een voorsprong heeft voor volgend jaar : het 'huiswerk' is al gemaakt'

School 2

Wijzigingen aan beleid van de school nav project

- in de hoofdschool was er reeds tutti frutti, in de wijkafdelingen nu ook. Het girafje gaat mee het fruit halen (speels!) – op die manier zijn de kinderen gemotiveerd hiervoor

Huis actieve voedingsdriehoek

- Huis is nog niet versierd

Familie Versluis

- verhaal in eigen woorden vertaald voor jonge kleuters

Traktaties

- kinderen stellen zelf voor aan ouders om bvb appel mee te brengen ipv cake

Hoe gewerkt rond thema ?

- Beestig gezond op school werd een jaarthema op deze school
- De giraf werd de mascotte van het project voor alle klassen:
 - de giraf werd concreet door een knuffel te kopen die goed lijkt op de giraf voor elke klas in HEMA (4 euro) (van NICI bestaat dit ook maar is het veel duurder
 - als ondersteuning voor affiche die verschijnt met informatie over het project op een centrale plaats op de school
 - goedkope oplossing (belangrijk)
 - project en giraf worden op die manier levendig in de klas
 - wordt gebruikt om fruitmoment aan te brengen in de klas
- er werd wekelijks gewerkt rond verschillende thema's (giraf, soep, groenten, fruit, afval)
- reactie op meegegeven receptjes (wist-je-datjes) naar huis (soms zegt een kleuter wel eens dat hij het niet zo lekker vond... maar dan weten we toch dat de ouders er thuis iets mee gedaan hebben!)

Schoolbreed werken

- themahoekje rond 'Beestig Gezond op School' op centrale plaats op school. Er wordt hiervoor ook maandelijks een affiche gemaakt met informatie rond het project.
- 1 voormiddag klasoverschrijdend werken elke week :
 - o alle leeftijden door elkaar, afsluiten met samen bewegen op muziek : zeer tof
 - o activiteiten in een doorschuifstelsel: gezelschapsspel, bewegen, poppenkast, schrijfdans, lekkere bereiding (soep, fruitbereiding), hygiëne

(bvb tanden poetsen). Er wordt telkens afgesloten met beweging : liedjes zingen en dansen op muziek

- thema leeft bij iedereen : kinderen, leerkrachten en ouders
- thema zou een leerlijn kunnen worden
- piratensoep gemaakt : met balletjes : ook voor allochtone kinderen, tenzij ze het niet lusten, iedereen gelijk
- kinderen krijgen allemaal zelfde koek van de school als tussendoortje: een vitabiskoek (om het meebrengen van koeken naar school niet te stimuleren)
- voordeel van schoolbreed werken : versterkt de band tussen collega's (vragen aan mekaar om info,...). Men werkt hier met een ideeënblad waarop iedereen kan invullen

Samenwerking

- werkgroep 'BGOS' (collega's en directie) : maandelijkse bijeenkomst, ook nieuwsbrieven voor ouders en affiche worden dan uitgewerkt

Ervaringen met Tutti Frutti

- in de hoofdschool was er reeds tutti frutti, in de wijkafdelingen nu ook. Girafje gaat mee het fruit halen (speels!)
- fruit wordt geschild en in stukjes gesneden, sommige kinderen zijn dat niet gewoon, thuis worden appels niet altijd geschild en in stukjes gesneden... hebben ook apparaatje om klokhuis uit appels te halen en in partjes te verdelen (ikea)

Ouders

- infoavond over tutti frutti in september voor ouders : kinderen zijn makkelijker overtuigd dan ouders
- ouders die vragen hebben ivm nieuwsbrief worden doorgestuurd naar CLB

Meerwaarde van het project

- project is een meerwaarde omdat men er nu intensiever mee bezig is en de werking naar ouders is ook bewust aanwezig

Toekomstperspectief van het project

- blijven werken rond het thema volgend jaar ? Ook andere thema's komen jaarlijks terug : Sint,... elk jaar breng je dit toch op een andere manier
- Concrete uitwerking van materiaal zou ook uitgewerkt knn worden door leidsters van interventiescholen : in een paar momenten waarop samengekomen wordt
- idee van uitwisselingsproject van materialen : zal enorm leerrijk zijn voor iedereen,

School 3

Wijzigingen aan beleid van de school nav project

- aandacht voor evenwichtigere schoolmaaltijden
- 2de fruitdag geïntroduceerd

Hoe gewerkt rond thema ?

- vroeger ook rond gewerkt rond het thema gezondheid
- 3 weken gewerkt rond project, in de wijkschool 1 week rond water, 1 week rond brood, 1 week rond groenten en fruit. Telkens ook een bewegingskrantje rond gemaakt.
- om de twee weken een huishoudelijke activiteit, natuurlijk niet altijd soep, ouders geven ingrediënten daarvoor mee

Ervaringen met Tutti Frutti/fruitdag

- fruitdag hadden ze al, nu doorgetrokken naar 2 dagen en kinderen brengen zelf hun fruit mee

Ouders

- alle foto's die doorheen het jaar genomen werden vd kinderen, kunnen de ouders op het einde vh jaar bekomen op CD-ROM.

School 4

Familie Versluis

- verhaal in eigen woorden vertaald voor jonge kleuters

Traktaties

- boek met allerlei gezonde receptjes wordt meegegeven met kinderen die jarig zullen zijn + lijst met klascadeautjes

Hoe gewerkt rond thema ?

- gezondheid wordt elk jaar naar voor geschoven, telkens focus op een ander aspect (tanden poetsen, eten en bewegen, afval,...)
- gedurende 2 weken waarbij gewerkt werd de actieve voedingsdriehoek, werden er wist-je-datjes meegegeven voor de ouders
- maken soep met de kleuters, maar met eigen recepten en stappenplannen

Schoolbreed werken

- werken enkel bij kleuters : dit heeft niet zo'n grote impact als bij scholen die ook de lagere school erbij betrokken hebben

Ervaringen met Tutti Frutti/fruitdag

- ouders zijn wel te overtuigen als je maar regels stelt en consequent bent hierin (bv bij de fruitdag geen koekjes)
- doen mee aan Tutti Frutti

Ouders

- gezocht naar iets om ouders, grootouders bij te betrekken : organisatie van feest met toneel rond Hans en Grietje : heks werd altijd ziek, en de principes van gezonde voeding werden haar bijgebracht, zo werd ze terug gezond. Huis van de heks werd ook opgebouwd met voeding uit alle lagen. De voedingsdriehoek werd dan ook nog eens getoond. Op het einde kreeg iedereen een stukje fruit

Meerwaarde van het project

- vinden project geen meerwaarde, werkten vroeger ook al rond groenten en fruit

School 5

Wijzigingen aan beleid van de school nav project

- school verandert op vlak van beleid : dit brengt een mentaliteitswijziging teweeg (waarschijnlijk binnen 2 of 3 jaar nog meer effect)

Huis actieve voedingsdriehoek

- huis staat in de 2de kleuterklas, is al helemaal 'aangekleed', er werd creatief mee omgesprongen om in te richten, zijn er zelfs nog steeds mee bezig, tafels en stoeltjes in gezet enz

Traktaties

- traktaties worden gezonder

Hoe gewerkt rond thema ?

- zijn onmiddellijk gestart met het thema bij de kleuters
- hebben met de kleuters gewerkt rond het thema van de voedingsdriehoek, en daarbij de map goed gevolgd, daarna nog het thema van restaurant aangebracht, met gebruik van al de kennis die ze van het vorige thema al opgedaan hadden. Eerst zijn de kleuters alleen gestart en na de vakantie is het lager ook aangesloten. Het thema blijft voortdurend aan bod komen
- de soepmap wordt gebruikt om soep te maken, elke klas om beurt, maar niet maandelijks
- de tussendoortjes worden regelmatig besproken. De term ' koekje' werd vervangen door 'tussendoortje' om de aandacht van kinderen minder te vestigen op dat koekje

Schoolbreed werken

- thema gebruikt voor de hele lagere school : kleine kinderen leren iets aan oudere kinderen, kleuterleidsters hebben op personeelsvergadering leraren van lagere school ingelicht en ervaringen verteld die ze er reeds rond hadden
- hebben onlangs een 14-daagse rond voeding en beweging georganiseerd met als afsluiter : de organisatie van een gezond restaurant. Bang dat dit moeilijk zou zijn, maar uiteindelijk is dit project zeer goed gelukt.
 - 6 resto's waarvoor de kinderen zelf alle bereidingen hebben gemaakt voor de speeltijd en na de speeltijd konden ze een bezoek brengen aan de restaurants met een kaart (elk kind kon 3 van de 6 resto's bezoeken)
 - leerlingen van L5 en L6 gingen rond in de andere klassen om te helpen
 - alles was zo gezond mogelijk (met uitzondering van mayonaise)
 - alle lagen zaten erin
 - heeft mooie foto's opgeleverd
 - iedereen sprak erover
- school krijgt een subsidie van Canon Cultuurcel : daarmee zal een tekenfilm gemaakt worden met oudere kinderen van de lagere school rond het thema

gezondheidsbevordering. De giraf zal gebruikt worden om de film te openen en af te sluiten. De boodschap in de tekenfilm is erg belangrijk

- geen weerstand ondervonden om collega's te overtuigen om mee te werken aan project
- kleuterleidsters zijn creatiever dan lager
- bewegingsuitstap met de kleuterklassen

Samenwerking

- ism Logo Zuid-Oost-Vlaanderen gewerkt rond exotisch fruit : zeer positief, wel enkele dingen onhaalbaar in bepaalde klassen. Er was een spel voor iedereen klas, een verhaaltje, en een proefmoment voor de hele school (wel duur maar zeer positief). Succes van lychees : kinderen vragen er thuis om.
- zit regelmatig samen met andere directies en praten dan soms ook over voeding, onlangs met expert erbij

Ervaringen met Tutti Frutti/fruitdag

- er is een fruitdag maar fruit wordt door de kinderen zelf meegebracht

Ouders

- ouders spreken directie aan over effecten bij kinderen ('dat mag je niet kopen, da's niet gezond')
- we maken iets los bij ouders, op school is men daar bewust mee bezig
- positief dat dit vertrekt vanuit de kinderen:
 - vergelijkt dit met project rond verkeersveiligheid : als kinderen de boodschap overbrengen wordt er bij ouders geen probleem van gemaakt, wel als dat gebeurt vanuit de school rechtsreeks naar de ouders
- organisatie van Paasontbijt door ouderraad. Hebben hiervoor ondersteuning gevraagd vh BGOS-team
- er werd een ouderavond georganiseerd voor de start vh project ism het projectteam

Meerwaarde van het project

- troef om meegewerkt te hebben aan het project
- invloed van kinderen op ouders is groot
- betrokkenheid van de ouders is grote meerwaarde

Toekomstperspectief van het project

- thema waar je blijvend mee bezig bent, ziet geen probleem om hier op lange termijn aan te werken
- uitzetten van een leerlijn rond gezondheid

School 6

Huis actieve voedingsdriehoek

- creatieve 'knutselmama' heeft de actieve voedingsdriehoek mee geschilderd en versierd samen met de kleuters, huis is leuk om te gebruiken, wel veel tijd insteken voor de versiering

Familie Versluis

- zeer groot succes

Traktaties

- bij kleuters zijn er geen individuele traktaties, wel een klascadeau. Dit is al zo sinds 10 jaar. Sommige ouders komen naar de klas bij een verjaardag om voor alle kinderen een gezonde bereiding te maken

Hoe gewerkt rond thema ?

- project gestart vanuit kleuters, nu afwachten of de uitstraling hiervan ook naar de rest van de school gaat
- om thema te starten werd vertrokken vanuit een toneeltje rond contrasten : een heel gezond iemand, een heel ongezond iemand. Ook om thema af te ronden werd zelfde toneeltje opgevoerd waarbij het 'ongezonde voorbeeld' al heel wat vorderingen had gemaakt...
- 14-daagse rond voedingsdriehoek, nadruk op water, in de namiddag wordt enkel nog water gedronken op school (nieuw van dit schooljaar), met subsidie van overheid zouden ze ook een waterbar voor de kleuters installeren. Er werd ook gezocht naar beste manier om kinderen water te geven : drinkbeker, beker, ...kleine flesjes met drinkteuten aan zijn zeer handig
- ouders wist-je-datjes laten handtekenen om zeker te zijn dat ze het gelezen hebben. Men ondervindt ook dat het gelezen wordt omdat er soms reacties op komen zoals : 'soms te uitgebreid'
- elke maand maken ze soep, rond het thema waar ze mee bezig zijn in de klas. Ouders helpen hiermee. Soepmap prachtig om te gebruiken. Waarneming gebeurt klassikaal, soep maken in kleine groep met ouders.
- Rond Valentijn worden er allerlei toasts belegd met rode dingen bvb. zelfgemaakte rode confituur,
- kinderen kunnen nu heel de dag door water drinken, in het begin werd dit wat overdreven gedaan, na verloop van tijd is dit gedrag 'genormaliseerd' (in de meeste klassen is er een bak met onderverdelingen waarin een beker met symbooltje vh kind staat en daarin het waterflesje) Bij oudste kleuters nemen kinderen waterflesje telkens opnieuw mee naar huis, bij jongsten blijft het in de klas en spoelt de juf het uit
- kookdag georganiseerd waarbij alle kleuterklassen voor elkaar gekookt hebben en samen geproefd van alles. Bedenking hierbij was dat er nog steeds kinderen bij waren die niet wilden proeven. Wat doe je daarmee?
- theedag georganiseerd met theebar (allerlei verschillende soorten thee), want weinig kinderen kennen thee, en dit is ook alternatief voor water : heel toffe ervaring

- winkeltjes in de klassen werden gedurende het thema omgevormd tot gezondheidswinkeltjes met gezonde drankjes en de gezondere koekjes : kinderen konden zo met die verpakkingen ook spelen en dit had blijkbaar wel effect op hen : ze vroegen aan ouders om dat soort koekje mee te kunnen brengen naar school
- elke di en do ochtend kleutergym, ouders die nog op school nababbelden, werden hierbij betrokken maar dit had geen succes. Gym bij kleuters wel een succes en dit is ook behouden, er werd een CD-tje gemaakt met 2 liedjes : een 'fel' nummer en een relaxerend nummer : alle kleuters samen
- nav hygiëne werd ook de wastafel met de kleuters van nabij bekeken en besproken

Schoolbreed werken

- vanuit de hele school wordt eraan gewerkt : dit is extra voor dit project
- team van enthousiaste lkr, maar die af en toe duwtje in de rug nodig hebben om ermee verder te gaan, team van 40 lkr in totaal, dat maakt het niet makkelijker om iedereen te overtuigen....

Samenwerking

- men maakt zo goed als geen gebruik van de mogelijkheid om materiaal uit te lenen bij de logo's. Je moet zelf achter het materiaal gaan, je moet het achteraf teruggeven en terugbrengen, daarom werkt men zelf liever dingen uit die dan ook in de klas kunnen blijven. Dat is ook het voordeel van het materiaal van het project: het kan in de klas blijven.
- er is ook geen behoefte aan inhoudelijke ondersteuning van allerlei organisaties

Ervaringen met Tutti Frutti/fruitdag

- werken samen met Logo waasland voor tutti frutti op donderdag. Het fruit wordt geschild en in partjes gesneden, muziek op de achtergrond, er wordt genoten van dit fruitmoment. Er is minder afval op die manier : je verdeelt het fruit in partjes voor de hele klas, en er is fruit over voor de volgende dag
- bijdrage van mutualiteit staat in schoolbrochure opgenomen omdat ook elk kind automatisch meedoet aan de actie. Enkel ouders die bezwaren hiertegen hebben, melden dit en doen hieraan dan niet mee. Op die manier heeft een actie van 'fruit op school' meer succes dan wanneer je omgekeerd werkt.

Ouders

- bevestigt mening van Zingem dat er invloed is van kinderen op ouders. Deze invloed is groot maar men vindt dit positief (ouders vertellen reacties van kinderen tijdens het winkelen). Ouders ervaren het niet als 'dit mag niet', maar er moet aandacht blijven vanuit de school voor de positieve boodschap : alles mag, maar met mate, geen verboden opleggen.
- ouders voelen zich soms op de vingers getikt : 'cola light is niet gezond' zeggen ze aan hun ouders, stellen voor om water op tafel te zetten
- ouders worden opgevoed via de kinderen
- in het begin van het schooljaar wordt schema opgesteld van soort bereidingen, dan kan je er niet meer onderuit van deze toch te maken, en kan je met ouders afspreken wie kan helpen

- ouders helpen ook mee opruimen, afwassen, soms ook met kleuters : dat lukt beter dan je zou verwachten
- ouders werden heel sterk geïnformeerd over thema ; via heen-en-weermapje: mededeling vd week, tip vd week, wist-je-datjes meegegeven, artikel in schoolkrant over deelname aan het project, de metingen enz, ook resultaat van de eerste afname van de werkblaadjes hebben ze via artikel meegedeeld (- via werkblaadjes bleek dat $\frac{3}{4}$ van de kinderen niet weet wat gezond/ongezonde voeding is)

Meerwaarde van het project

- vastgestelde effecten : kinderen delen bewuster mee aan hun ouders wat ze willen, gaan bewuster om met tussendoortjes, en drinken meer;
- de vastgestelde effecten wil men vasthouden en dus het thema aanhouden en meenemen in het algemeen schoolbeleid, men hoopt ook dat het uitstraalt naar de lagere schoolafdeling
- hele school wordt erbij betrokken

Toekomstperspectief van het project

- wat op lange termijn, wat is het toekomstperspectief van dit project ? Men zou dit als een 'mini-project' kunnen blijven aanbieden, een 14-daagse rond gezondheid en dit jaar na jaar herhalen. Er is de vrees dat men uitgepraat geraakt als het thema in de hele school wordt uitgewerkt. De uitwerking zoals nu lijkt hen wel haalbaar om verschillende jaren te herhalen.
- Iedereen is in de school met vol enthousiasme aan de slag gegaan, zal dit ook volgend jaar zo zijn vraagt men zich af... Giraf is nu nieuw en superspannend, blijft dit zo?
- bekijken als een uitwisselingsproject: men gaat samen materialen van elkaar verwerken tot een bruikbaar geheel